

2023-2025 жылдарға арналған гранттық қаржыландыру жобасы

Жоба тақырыбының атауы: Матуриди және Иасауи ілімдері негізінде Абайдың теологиялық тұжырымдамасы

ЖТН: AP19680093

Жобаның жалпы қаржысы: 56 784 897 теңге

Жоба жетекшісі: Абжалов Султанмурат Утешович

Тақырыптың өзектілігі: Бұл жобада Абайдың теологиялық көзқарастары Матуриди және Иасауи ілімдері негізінде тарихилық-этимологиялық, яғни діни тәжірибелік-эпистемиологиялық қырынан қарастырылады. Орталық Азия мен Қазақ жерінде қалыптасқан, мұсылмандық діни танымның аксиологиялық қабаттары туралы ғылыми теориялық, эпистемиологиялық талдаулар жасалады. Иасауи іліміндегі адам, Алла және әлем туралы концепциялардың Абай мұраларындағы көріністері мен түсіндірмелері салыстырмалы феноменологиялық талдаулар негізінде айқындалатын болады. Абайдың теологиялық тұжырымдары негізінен «Китаб ат-тасдиқ» деген атпен белгілі болған 38-ші қара сөзінен айқын көрініс тапқан. Бұл феномен қазақтың дана тұлғасы, Хәкім Абайдың өмір сүрген уақыты мен кеңістігіндегі қазақ халқының діни тәжірибесі мен діни танымының да анықтамасы екендігіне дау жоқ. Дегенмен осы сала бүгінге дейін қоғамдағы кейбір дәстүрлі емес діни топтардың ықпалымен әлі де ғылыми тұрғыдан таныла алмай келеді. Сондықтан жобада қазақтардың діни-танымдық феномені уақыттың үш категориясы, яғни өткені, бүгіні мен болашағы арасындағы тұтастық ұстанымы арқылы зерделенеді.

Тақырыптың мақсаты: Бұл жобада Абайдың теологиялық көзқарастарын оның «Қара сөздері» мен өлең туындыларында орын алған «діни таным», «діни тәжірибе», «діни сана» және «діни сенім» тұтастығына жауап беретін дінтанулық, теологиялық аспектілерді талдау мақсат етіледі. Яғни Абайдың теологиялық көзқарастарының Матуридилік мектебі мен Иасауи ілімдері арасындағы сабақтастығы зерделеніп, сол арқылы қазақ мұсылмандық түсінігінің болмысы ашылады.

Күтілетін және қол жеткізілген нәтижелер:

Жобаның күтілетін нәтижелері:

1) Web of Science базасының Social Science Citation Index немесе Arts and Humanities Citation Index немесе Scopus базасындағы CiteScore бойынша 35 процентильге ие рецензияланатын ғылыми басылымда 1 мақала жарияланады. ҚР ҒЖБССҚК ұсынған рецензияланатын шетелдік немесе отандық басылымда 3 мақала жарияланады. Зерттеу барысында жарияланым саны бұл көрсеткіштен жоғары болуы мүмкін.

2) Зерттеу нәтижесінде діни ағымның жетегінде кеткен жастардың алдын алу бойынша Абай көздеген мұсылмандық үлгісін көрсету мақсатында «Абайдың теологиялық көзқарастары» атты бір ұжымдық монография және Абайдың шығармаларында кездесетін діни сөздердің мәнін ашу мақсатында «Діни ұғымдар сөздігі» атты кітап дайындалып, басып шығарылады. Сонымен бірге жоба тақырыбы аясында 2 оқу құралы жазылады.

Қол жеткізілген нәтижелер:

- 2023 жылғы күнтізбелік жоспар бойынша ҚР ҒЖБССҚК журналдарда 1 мақала, Шетелдік ғылыми басылымдарда 4 мақала жарияланды (*гугл дисктегі Қысқаша мәліметтен алуға және жарияланымдардың баспа таңбаларын көруге болады*);

- 2024 жылғы күнтізбелік жоспар бойынша ҚР ҒЖБССҚК журналдарда 2 мақала, Шетелдік ғылыми басылымдарда 1 мақала, халықаралық конференцияларда 5 мақала, 2 оқулық және 1 сөздік жарияланды (*гугл дисктегі Қысқаша мәліметтен алуға және жарияланымдардың баспа таңбаларын көруге болады*).

Зерттеу тобының мүшелері:

Р /с №	Аты-жөні	Scopus Author ID	ResearcherID	ORCID	Жобадағы қызметі
1	Абжалов Султанмурат Утешович Филос.ғ.к., доцент	57190444166	ABA-6174-2020	0000-0002-6238-9512	Жоба жетекшісі, бас ғылыми қызметкер
2	Нурматов Жахангир Ешбайевич	57202089414	AAP-7795-2020	0000-0001-5083-0748	Жетекші ғылыми қызметкер
3	Кенжетаев Досай Тұрсынбайұлы	57219336356	GZB-1941-2022	0000-0003-0507-1011	Жетекші ғылыми қызметкер
4	Мухитдинов Рашид Сражович	56818939600	-	0000-0003-3910-8222	Аға ғылыми қызметкер
5	Каратышканова Кымбат Рахметовна	-	-	0000-0001-5722-8231	Аға ғылыми қызметкер
6	Темірханов Батыржан	-	-	-	Аға ғылыми қызметкер
7	Мауленкул Биболат	-	-	-	Кіші ғылыми қызметкер
8	Сәмбет Мейірбек	-	-	-	Кіші ғылыми қызметкер

2023 жылғы күнтізбелік жоспарға сәйкес жарияланған жұмыстардың тізімі

- ҚР ҒЖБМ БҒСБК ұсынған отандық басылымдардағы жарияланымдар
 - Абайдың отыз сегізінші қара сөзі желісінде діни сауаттылық мәселесі // ҚазҰУ Хабаршысы, Дінтану сериясы, №3 (35) 2023. – Б. 28-39.
- Басқа да ғылыми жарияланымдар
 - Ord. V.A. Gordlevskiy, “Hoca Ahmed Yesevi” // Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, Güz - Eylül 2023, Sayı 107, 421-428.
 - Қазақ мұсылмандығы және Абай: теологияда сенім мәселесі туралы // Глобальная наука и инновация 2023: Центральная азия» №2 (20). Сентябрь 2023. Серия «философские науки» Журнал основан в 2018 г. – С. 30-33.
 - Әбу Мансұр Әл-Матуридидің діни көзқарастарының Абай Құнанбайұлымен сабақтастығы // «ЖАЛПЫ ҒЫЛЫМ МЕН БІЛІМНІҢ ЖАРШЫСЫ» Республикалық ғылыми журналы. №5 (4) 2023. – Б. 61-65.
- Халықаралық, Республикалық конференция жинақтарындағы жарияланымдар
 - Abay Eserlerindeki Hanefi-Maturidilik Anlayışın İzleri // 1st International Congress Of Social Sciences October 20-21, 2023 / Konya, Türkiye Proceedings Book. - S. 169-173.

- Ұлы жібек жолы бойындағы киелі орындардың діни-ағартушылық мәні мен зияратшылық перспективалары // «Ұлы Жібек жолы бойындағы тарихи-мәдени орындардың туристік әлеуеті және болашақ мүмкіндіктері» тақырыбындағы республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция жинағы. – Шәуілдір, 2023. – Б. 39-46.
- Evaluation Of Religious Views Of Abai Kunanbayev // 1st International Congress Of Social Sciences October 20-21, 2023 / Konya, Türkiye Proceedings Book. - S. 189-191.

2024 жылғы күнтізбелік жоспарға сәйкес жарияланған жұмыстардың тізімі

1. ҚР ҒЖБМ БҒСБК ұсынған отандық басылымдардағы жарияланымдар
 - Islamic studies analysis of Abai's beliefs in poems written between 1855-1891 // ҚазҰУ Хабаршысы, Дінтану сериясы, №1 (37) 2024.
DOI: <https://doi.org/10.26577/EJRS.2024.v37.i1.r2>
 - Karatyshkanova K.R., Abzhalov S.U. Correspondence of the concept of «Insan Kamil» in islam with the concept of «Mind» in Abai // ҚазҰУ Хабаршысы. Философия, мәдениеттану, саясаттану сериясы. - №3 (89), 2024. – 15-25.
<https://doi.org/10.26577/jpcp.2024.v89-i3-02>
2. Басқа да ғылыми жарияланымдар
 - Nurmatov Zh. Mihail Yevgeneviç Masson, Hoca Ahmet Yesevi Türbesi // Edeb Erkan. - №5, 2024. – S. 211-231.
<https://doi.org/10.59402/EE005202413>
3. Халықаралық, Республикалық конференция жинақтарындағы жарияланымдар
Шетелдік:
 1. Abzhalov S., Temirkhanov B., Maulenkul B. Maturidi İlminin Kazak Düşünürleri Üzerindeki Etkisi // 7. International Ankara Multidisciplinary Studies Congress. – Ankara, 2024. – S. 834-839.
 2. Kenzhetayev D., Temirkhanov B. Abay Düşüncesinde Allah Kavramı // 7. International Ankara Multidisciplinary Studies Congress. – Ankara, 2024. – S. 840-843.
 3. Sambet M., Temirkhanov B. İmam Maturidi'nin dini görüşlerinin Abay Kunanbayulu eserlerindeki izleri // 6. International Mediterranean Congress. - Rome – Italy, 2024. – S. 415-421.
- Отандық:*
 1. Нурматов Ж.Е. Қожа Ахмет Ясауидің сопылық философиясы // «Ғасыр данасы – Қожа Ахмет Ясауи» халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының жинағы. – Түркістан, 2024. – Б. 160-165.
 2. Қаратышқанова Қ.Р. Қожа Ахмет Ясауидің түркі тарихындағы рөлі және оның «хикметтерінің» Абайдағы «Қара сөздермен» сабақтастығы // «Ғасыр данасы – Қожа Ахмет Ясауи» халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының жинағы. – Түркістан, 2024. – Б. 182-187.

Оқулықтар, сөздік:

1. Кенжетаев Д.Т. Иасауи философиясы: оқулық. – Алматы, Асыл ЖК, 2024 ж. – 228 б.
2. Кенжетаев Д.Т. Мырзабеков М. Ислам философиясы: оқулық. – Алматы, Асыл ЖК, 2024 ж. – 336 б.
3. Мухитдинов Р.С., Абжалов С.У. Абай шығармаларындағы «Діни ұғымдар». Сөздік. – Алматы: Асыл ЖК, 2024 ж. – 120 б.